

Karaktärisering och kulturhistorisk värdering

Lessebo kapell

Lessebo socken i Lessebo kommun
Kronobergs län

Smålands museum
Thomas Lissing
2006

Inledning

Bakgrund och syfte

I samband med upprättandet av vård- och underhållsplaner för kyrkor i Växjö stift har Smålands museum på uppdrag av BSV arkitekter & ingenjörer AB i Värnamo genomfört en karaktärisering och kulturhistorisk värdering av Lessebo kapell under sommaren 2006. De kyrkor som berörs är de som tillhör Svenska kyrkan och omfattas av kulturminneslagen, dvs. kyrkobyggnader som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen. Karaktäriseringen och den kulturhistoriska värderingen syftar till att användas som underlag för vård- och underhållsplanen.

Nedanstående material består av en historik över kyrkobyggnaden, en beskrivning av exteriör och interiör samt en kulturhistorisk bedömning. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering samt arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit länsmuseets topografiska arkiv och Antikvarisk- topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur, däribland hembygds litteratur. De redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av kyrkobyggnadens historia.

Kulturhistorisk bedömning

En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan kontinuerligt föremål för omvärderingar. Bedömningen utgår från såväl den enskilda kyrkobyggnadens värden som kyrkomiljön i sin helhet, men också värden i förhållande till andra kyrkobyggnader i stiftet och övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Lessebo kapell

Kortfattad historik

Uppgifterna om Lessebo kapell och dess ursprung är mycket knapphändiga.

Byggnaden uppfördes som lusthus vid Lessebo bruks herrgård vid 1800-talets mitt. Omkring 1910 flyttades den ner till järnvägen, strax norr om järnvägsstationen, för att användas som bårhus. När den nya kyrkogården 1922 blev klar att invigas flyttades den dit och förändrades då kraftigt för att kunna brukas som kapell.

Den 4 juni 1960 invigdes Lessebo nya kyrka efter en segsliten samhällsdebatt om dess utformning.

Exteriör

Det tempelliknande kapellet står på en rektangulär grund av huggen granit. Huskroppen upptar cirka tre fjärdedelar av denna, medan resten är förgård under tak. Stommen är av trä, med väggar resta av tretums spontad plank. Sockeln avtäcks längs fasaden av en målad plåtlist. Fasaden är spritputsad i vitt, hörnen slätputsade i en beige nyans.

Vid entrén åt söder finns en granittrappa med svarta järnräcken upp till förgården. Främst på denna står fyra träkolonner med joniska kapitäl. De bär upp gaveln i form av tympanon med tandsnittsfris och plåtdekorationer (lagerkrans med band). Gesims, takfot och tympanon är av vitmålat trä. Entréfasaden är också klädd med trä, med fyra halvkolonner motsvarande de fyra kolonnerna i den främre raden.

Den valvbågsformade och brunmålade porten är centralt placerad och består av två halvporer som löper i ytterväggen som skjutdörrar.

På öst- och västfasaden sitter varsitt småspröjsat fönster i träbågar med 6 rutor på höjden och fyra på bredden, målade i gråvit kulör. Tvådelade fönsterluckor av enkel modell i gråmålat trä, samt slätputsade överstycken i tempelgavelform. På norrsidan finns två mindre fönster med stående rombisk spröjsning. Enkla luckor av samma modell.

Det flacka sadeltaket är täckt med svarta betongpannor. Lanterninen är klädd i kopparplåt och krönt av ett kors.

På norrsidan finns trappa ner till källaren under kapellet.

Exteriöra förändringar

Det är inte särskilt troligt att det kapell som står på Lessebo begravningsplats idag motsvarar det lusthus som en gång stod vid Lessebo bruks herrgård. Detta kan ha varit större och haft fler fönster, så troligen är det en mängd material som återvunnits från den tidigare byggnaden och formats till en ny. Vid flytten från järnvägen till den nuvarande platsen byggdes huset om kraftigt. I en beskrivning från 1921 står det att ”entrédörrarne tagas ifrån gamla bårhuset” samt att ”fönstren enligt ritning göras kopplade utåtgående med post och beslås med vanliga beslag av aducerat gods”.

Mycket lite finns i övrigt dokumenterat av kapellbyggnadens historia. Under åren har fasaden reveterats, vilket troligen inte var det ursprungliga skicket. Taket som tidigare var av svartmålad plåt har bytts mot mörka betongpannor.

Stort reparationsbehov föreligger i skrivande stund och tillstånd till detta beviljades den 4 april 2006.

Interiör

Interiört består kapellet av en enkel sal. Koret mot norrväggen är upphöjt två trappsteg och är inbyggt i ett absidliknande utrymme med lägre takhöjd och med en garderob på var sida. Dessa har dörrar med halvcirkelformad överdel. Altare står i koret.

Väggarna är svagt aprikosfärgade upp till fönstrens överkant och däröver vita. Koret är vitmålat. Taket är plant, men välvt längs långsidorna. Foder, socklar och fältindelade lister går i engelskt rött.

Väggbeklädnaden består av hårda träskivor och golvet är täckt av plastmatta. Längs långsidorna står enklare bänkar.

Interiöra förändringar

Interiören präglas av den utformning den fick vid uppförandet av kapellet 1921-22. De hårda träplattorna och plastmattan har tillkommit senare. Det finns inga uppgifter om den ursprungliga färgsättningen, vilken troligen också har ändrats under åren. 1933 drogs elektrisk belysning in i kapellet.

Viktigare inventarier

Lessebo kapell innehåller inga viktigare inventarier.

Kyrkogården

Kyrkogården invigdes 1922 efter att det före detta lusthuset flyttats dit och gjorts om till kapell, skänkt av konsul André. Den var då kvadratisk utformad med kapellet i centrum och indelad i fyra omgivande kvarter. Kyrkogården omgärdas av stenmur som i den ursprungliga sträckningen är kallmurad med gräsbevuxen jordvall på insidan.

1971 utvidgades kyrkogården åt norr och väster och inramas åt dessa håll av gårdsgård och stenmur i cementbruk.

1931 uppfördes en klockstapel intill kapellet, ritad av arkitekt Paul Boberg, Växjö.

Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning

Oavsett kapellets ålder och ursprungliga funktion så är dess nuvarande uttryck i stort sett ett resultat av 1920-talets totala ombyggnad. Det formades då till en strikt klassicistisk byggnad med karaktäristisk tempelform, men med spår av sen nationalromantik i de småspröjsade fönstren och dess fönsterluckor.

Vid framtida restaureringar bör försiktighet vidtagas för att bibehålla kapellets karaktär, framförallt vad gäller entrépartiets kolonner och listverk. Taket har fått en beklädnad av betongpannor som är mindre passande i sammanhanget. Den kan med fördel bytas mot falsad plåt, vilket var den täckning kapellet hade efter restaureringen 1921.

Händelseregister

- 1800-talets mitt – Byggnaden uppförs som lusthus vid Lessebo bruks herrgård
- 1910 – Lusthuset flyttas till järnvägen och blir bårhus
- 1921 – Bårhuset byggs om och uppförs som kapell på nya Lessebo kyrkogård
- 1931 – Klockstapel, ritad av Paul Boberg, byggs intill kapellet
- 1933 – Elektrisk belysning installeras

Källförteckning

Följande arkiv och litteratur har nyttjats i samband med vårdplansarbetet:

Antikvarisk- topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm.
Handlingar från Kungl. Byggnadsstyrelsen är inkluderade

Klipparkivet vid Smålands museum: Lessebo kapell

Topografiska arkivet vid Smålands museum: Lessebo kommun, Byggärenden, Lessebo kapell